

Problemy współczesnej rodziny i ich eliminowanie w świetle opinii pracowników socjalnych i dokumentacji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku

Od XX wieku możemy mówić o znaczącej ewolucji w rozumieniu terminologii związanej z pojęciem rodziny. Zmienił się bowiem sposób postrzegania rodziny a zarazem jej definiowania.

Pojęcie rodziny doczekało się wielu ujęć definicyjnych. W języku potocznym używane jest ono najczęściej dla określenia małżeństwa i ich dzieci. Jednakże coraz częściej rodzina staje się przedmiotem dociekań naukowych. Z interpretacją pojęcia rodziny spotykamy się w encyklopediach i słownikach oraz opracowaniach z zakresu wielu dyscyplin naukowych. Rodzina jest czymś tak naturalnym i powszechnym, że człowiek nie może sobie wyobrazić bez niej życia. Między innymi z tego powodu tak trudno ją zdefiniować.

1. Rodzina w perspektywie naukowych ujęć

Pojęcie rodziny rozpatrywać można na gruncie różnych nauk jak np. socjologii, psychologii, pedagogiki czy prawa. Trudności w zdefiniowaniu rodziny polegają na tym, że przedstawiciele różnych nauk eksponują poszczególne jej elementy. Psycholog podkreśli układ więzi emocjonalnych, prawnik system więzi formalno-prawnych, a przedstawiciele nauk społecznych określone role i pozycje członków wobec siebie.

Rodzinę rozpatrywać można także w jej aspekcie instytucjonalnym biorąc pod uwagę fakt, iż pełni ona funkcję prokreacyjną, ekonomiczną, opiekuńczo-wychowawczą.

Zaspakaja istotne potrzeby społeczne utrzymując równowagę demograficzną, zabezpieczając byt jej członków oraz dokonując socjalizacji potomstwa. Jest ona zbiorem ludzi, którzy dążąc do określonych celów stanowią pewnego rodzaju odrębną całość. Kontakty członków grupy rodzinnej stwarzają szereg trwałych ujednoczeń w zachowaniu. Zachowania te stają się zależne i tworzy się system posiadający określoną strukturę. Struktura rodziny odzwierciedla natomiast jej życie.

Strukturę rodziny określa:

- liczba i rodzaj pokrewieństwa członków;
- układ ich pozycji i ról społecznych, przestrzenne ich usytuowanie;
- siła więzi instytucjonalnych i psychicznych łączących poszczególnych członków rodziny, świadcząca o większej lub mniejszej spójności (kohezji) rodziny;
- podział czynności oraz struktura wewnątrzrodzinnej władzy i autorytetów, łącząca się dość ściśle z układem pozycji społecznych;
- wewnątrz rodziny rozkład miłości i względów¹.

Reasumując „rodzina jest bezsprzecznie grupą o niepowtarzalnym charakterze. To jedyna grupa społeczna bazująca na czynnikach biologicznych i naturalnych, w której więzy miłości i pokrewieństwa nabierają najwyższego znaczenia, stanowią jej fundament, zaś prawo interweniuje wyjątkowo dla umocnienia więzów wspólnoty. Rodzina tworzy najmniejszą społeczność ludzką, najbardziej naturalną, a zarazem konieczną, wcześniejszą od państwa czy innych grup zarówno w porządku czasowym jak i logicznym”².

2. Funkcje i zadania rodziny oraz ich przemiany

Przytoczone wyżej, wybrane definicyjne ujęcia rodziny wprowadzają nas w rozważania naukowe odsłaniające różne perspek-

---

¹ E. Różyczka, U. Śmietana, *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, tom V, Warszawa 2006, s. 828–829.

² Tamże, s. 307.

tywy rozpatrywania rodziny i jej znaczenia. Zgłębienie się w tej problematyce wymaga bliższego przyjrzenia się funkcjom i zadaniom jakie pełni rodzina³.

W ujęciu encyklopedycznym funkcje rodziny „są to cele, do których zmierza życie i działalność rodziny oraz zadania, jakie pełni na rzecz swych członków, zaspokajając ich potrzeby, ale też i potrzeby społeczeństwa oczekującego od rodziny dobrze przygotowanych i bezkonfliktowo włączających się w życie społeczne obywateli”. Funkcja oznacza, zatem działalność skierowaną na określony cel, kontynuowaną w ramach danej struktury społecznej bądź dla podtrzymania danej społeczności w jej stanie normalnym⁴.

Charakterystyczną cechą środowiska rodzinnego jest to, że jego funkcje stanowią ograniczoną całość, złożoną i jednolitą, których nie można w życiu codziennym spełniać oddzielnie.

Należy jednak rozróżnić pojęcie funkcji i zadań. „Funkcje rodziny są to skutki wywoływane przez działanie i zachowanie się członków rodziny, zawierające się w samej rodzinie lub poza nią, bez względu na to, czy były one zamierzone lub pożądanе. Poprzez zadania rozumie się natomiast ogólne czynności, które mają wywołać pożądanе skutki, zalecane przez zbiorowości szersze czy też podjęte świadomie przez samą grupę”⁵.

„Zadaniem rodziny jest troska o swoich członków, opieka nad nimi i ochranianie ich. Jest to „wewnętrzna” funkcja rodziny. Jednakże będąc strukturą mającą zapewnić psychologiczny rozwój i ochronę jednostce, rodzina musi umieć również przystosować się do zmian zachodzących w społeczeństwie i kulturze”⁶.

Sytuacja rodziny we współczesnym świecie jest zróżnicowana. Uwarunkowana jest ona wieloma czynnikami między innymi kul-

---

³ Z. Frączek, *Pokoleniowe przemiany społecznej świadomości wartości rodziny*, poz. cyt., s. 74.

⁴ E. Różyczka, U. Śmietana, *Encyklopedia...*, dz. cyt., s. 309.

⁵ J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970, s. 243–252.

⁶ B. Barbaro, *Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny*, Kraków 1999, s. 46.

turowymi, religijnymi a także stopniem rozwoju społeczno-ekonomicznego społeczeństwa.

Zmiany, które zaszły w rodzinie, wiązały się z wchodzeniem społeczeństwa w kolejne fazy rozwojowe, na które wpływały procesy urbanizacji, industrializacji, rozwoju nauki i oświaty oraz postępu technicznego, wywołując formowanie się nowego stylu życia. Rodzina epoki preindustrialnej to tradycyjna rodzina patriarcalna, która wyposażona była w warsztat produkcyjny, który kierowany był przez ojca – głowę domu. Role rodzinne i produkcyjne były ze sobą połączone, a interes rodzinny był nadrzędny wobec potrzeb jednostki. Cechą rodziny była duża spójność; członkowie rodziny tworzyli grupy pracujące, żony były zaangażowane w szeroką działalność produkcyjną, natomiast dzieci od najmłodszych lat pracowały na rzecz rodziny. W rodzinie zadania podzielone były ze względu na płeć. Podstawową cechą porządku społecznego w XVI i XVII w. było przypisanie własności oraz zarządzania mężczyźnie, a kobiecie zamężnej podporządkowanie mężowi i uczestnictwo w różnych pracach. Praca w domu i opieka nad dziećmi była obowiązkiem kobiety, zaś władza i specjalizacja zawodowa była obowiązkiem mężczyzny. W epoce industrialnej następuje odejście od modelu rodziny w jej instytucjonalnym wymiarze związanym z poprzednim typem społeczeństwa. Rozwija się model rodziny współczesnej, który obejmuje dwa pokolenia: rodziców i dzieci. Zamieszkują oni osobno oraz prowadzą odrębne gospodarstwa domowe. Przeważnie jest to rodzina nieprodukcyjna, w której zawodowo poza domem, oprócz męża pracuje także żona. Podział ról jest mniej sztywny, dużego znaczenia nabierają więzi osobowe, zanika dystans w relacjach pomiędzy małżonkami oraz rodzicami i dziećmi. Zwiększa się znaczenie indywidualnych potrzeb, wymiana emocji i wartości interakcji, zaś rodzina staje się grupą zamkniętą wewnątrznie i mniej stabilną, podatną na rozpad. Kolejny okres rozwoju rodziny to epoka postindustrialna. W tym okresie dostrzegalne stało się przenoszenie życia publicznego do życia indywidualnego i rodzinnego i tendencji wolnościowych związanych z poszerzeniem zakresu swobód. Uwidacz-

nia się dążenie kobiet do samorealizacji zarówno w życiu zawodowym jak i społecznym. Zmiany dotyczą relacji, oceny wartości dziecka, autonomizacji członków rodziny, osłabienia jej spójności, a także wartości i norm obyczajowych⁷.

3. Rodzina dysfunkcyjna – pojęcie, rodzaje i przyczyny dysfunkcji

Istotą funkcjonowania rodziny jest spójność i harmonia w funkcjonowaniu oraz wielofunkcyjność, tj. realizacja wszystkich podstawowych przypisanych jej funkcji. W sytuacji, gdy rodzina nie jest w stanie wypełnić przynajmniej jednej z nich, może dojść do zapoczątkowania procesu dysfunkcyjności rodziny, który może przebiegać zarówno na poziomie napięć, istotniejszych konfliktów, określonej deprivacji potrzeb, zaniedbań opiekuńczych wychowawczych, jak i rozpadu, rozbicia oraz patologii zachowań⁸.

Zdaniem J. Izdebskiej „dysfunkcyjność rodziny możemy rozpatrywać w aspekcie trudności w wypełnianiu jej funkcji na rzecz społeczeństwa oraz na rzecz członków rodziny. Rodzina dysfunkcyjna nie wywiązuje się w pełni z obowiązków wobec własnych dzieci, zaniedbuje realizację funkcji lub też stwarza zagrożenie występowania tego stanu. W ten sposób nie spełnia ona oczekiwań swoich członków ani społeczeństwa”⁹.

Zakłócenia w funkcjonowaniu rodziny były i są wkomponowane w ogólne kształty i formy życia rodzinnego. Spośród wielu symptomów przeobrażeń rodziny współczesnej w skali globalnej, podkreśla się głównie pogłębiające się natężenie zjawisk patologicznych lub dewiacyjnych¹⁰.

---

⁷ Z. Frączek, *Pokoleniowe przemiany społecznej świadomości wartości rodziny*, poz. cyt., s. 52, za: A. Kwak, *Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja*, Warszawa 2005, s. 13–17; Z. Tyszka, *Rodzina we współczesnym świecie*, Poznań 3003, s. 102; R. Doniec, *Rodzina wielkiego miasta*, Kraków 2001, s. 14–15.

⁸ S. Kawula, *Pedagogika społeczna*, Toruń 2000, s. 115.

⁹ J. Izdebska, *Dzieci w rodzinie u progu XXI wieku. Niepokoje i nadzieje*, Białystok 2000, s. 34.

¹⁰ Z. Tyszka, *Socjologia rodziny*, Warszawa 1997, s. 23.

4. Metodologia badań własnych

Dokonując analizy zgromadzonych danych, poszukiwano odpowiedzi na ogólne pytanie badawcze dotyczące kształtowania się problemów współczesnej rodziny i działań w zakresie ich eliminowania w świetle dokumentacji udostępnionej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sanoku oraz w opinii pracowników socjalnych?

To ogólne pytanie badawcze przedstawiono w postaci pięciu bardziej szczegółowych pytań:

1. Jakie problemy występują w rodzinach osób zgłaszających się do MOPS w Sanoku?
2. Jakie są przyczyny problemów rodzinnych w opinii pracowników socjalnych?
3. Jakich form wsparcia doświadczają rodziny dotknięte problemami?
4. Jaką rolę pełnią pracownicy socjalni w systemie wspierania rodziny?
5. Jakie są efekty przedsięwzięć pracowników socjalnych na rzecz eliminowania problemów w rodzinie?

Celem praktyczno-wdrożeniowym badań było wypracowanie wniosków i skierowanie ich do pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny dla rozwijania skuteczności pracy zawodowej służb socjalnych.

Jako technikę badawczą zastosowano analizę dokumentów oraz technikę ankiety. Technika ankiety została przeprowadzona za pomocą skonstruowanego własnego kwestionariusza ankiety.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sanoku utworzony został 1 maja 1990 r. na podstawie Zarządzenia Naczelnika Miasta Sanoka z dnia 5 maja 1990 r. Swoim zasięgiem działania i pomocą obejmuje teren miasta Sanoka, który obecnie podzielony jest na 20 rejonów.

Badania zostały przeprowadzone w kwietniu 2013 roku z 20 pracownikami socjalnymi zatrudnionymi w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Sanoku spośród których aż 95,0% stanowiły

kobiety, mężczyźni liczyli zaledwie 5,0%. Najliczniejszą grupą badawczą były osoby w przedziale wiekowym powyżej pięćdziesiątego roku życia 45,0% ogółu badanych, następnie w wieku od 31 do 50 lat – 40,0% ankietowanych i 15,0% respondentów miało poniżej 30 lat.

5. Problemy rodziny oraz ich eliminowanie w perspektywie dokumentacji udostępnionej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sanoku oraz w opinii pracowników socjalnych

Na podstawie analizy dokumentacji udostępnionej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sanoku stwierdza się że na przestrzeni lat 2010–2012 liczba świadczeniobiorców i rodzin wspieranych przez pomoc społeczną utrzymuje się na wyrównanym poziomie. W roku 2012 jego wsparciem objętych było 1480 świadczeniobiorców w 1067 rodzinach. Oznacza to, że w stosunku do roku 2011 nastąpił wzrost liczby świadczeniobiorców o 4 osoby w 1063 rodzinach. Natomiast w porównaniu do roku 2010 liczba świadczeniobiorców obniżyła się o 67 osób, ale wzrosła o dwie liczba rodzin.

Problemy społeczne, z powodu których udzielane jest szeroko rozumiane wsparcie są skatalogowane w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Można je podzielić na problemy ekonomiczne, zdrowotne, rodzinne, społeczne oraz inne. Wielopropblemowość rodzin wspieranych przez pomoc społeczną ilustruje zamieszczona poniżej tabela, która jest odzwierciedleniem opinii respondentów.

Tabela 1. Problemy rodzin w percepcji pracowników socjalnych MOPS w Sanoku

Rodzaj odpowiedzi	Liczba wskazań	%
Ubóstwo	18	90,0
Bezrobocie	16	80,0
Problemy zdrowotne	8	40,0
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	6	30,0
Przemoc	4	20,0
Problemy związane ze starością	4	20,0
Patologie	2	10,0
Bezdomność	1	5,0
Problemy związane z prawem	1	5,0
Inne	0	0,0

Źródło: wyniki badań własnych.

Rezultaty przeprowadzonych badań upoważniają do stwierdzenia, że wszystkie wymienione w ankiecie problemy zdaniem badanych są obecne na terenie działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku.

Problemy ekonomiczne tj.: ubóstwo (90,0% wskazań) i bezrobocie (80,0% wskazań) plasują się na czołowych pozycjach. Nadmienić tu należy, że problem ubóstwa jest identyfikowany kryterium dochodowym rodziny lub jednostki ubiegającej się o pomoc. Kryterium jest określone ustawowo i obecnie wynosi 542 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 456 zł dla osoby w rodzinie. Problem bezrobocia również podlega weryfikacji i jest to zazwyczaj zarejestrowanie się w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoba bezrobotna lub poszukująca pracy.

Kolejna grupa obejmuje szereg problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny i należą do niej: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (30,0% wskazań), zwłaszcza w rodzinach niepełnych oraz problemy ludzi starych (20,0% wskazań). Jak widać zdaniem respondentów udział klientów z tego rodzajami problemów stanowi ponad 1/3

wskazań. Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, z powodu którego niewiele rodzin otrzymuje świadczenia z pomocy społecznej. Tylko 4 pracowników socjalnych zauważyło ten problem. Również kłopoty związane ze starością wskazało 4 ankietowanych.

Jako przyczyny społeczne uważa się wszelkiego rodzaju patologie, problemy związane z przestrzeganiem prawa oraz bezdomnością. Analizując dane dotyczące udzielania pomocy z tych powodów można uznać, że zdaniem respondentów u stosunkowo niewielu podopiecznych zidentyfikowano te problemy. Według 10,0% (2 osoby) badanych są to problemy związane z patologią obok problemów związanych z prawem i bezdomnością (po 5,0% wskazań).

Zdaniem ankietowanych jednym z ważniejszych problemów klientów pomocy społecznej są problemy zdrowotne (40,0% wskazań).

Strukturę rodzin korzystających z pomocy społecznej w percepcji pracowników socjalnych stanowią głównie małżeństwa z dziećmi (100% wskazań), obok konkubinatów z dziećmi (80,0% wskazań). Trzecią co do wielkości wskazaną grupą są osoby samotne (75,0% wskazań). Następnie samotne matki, małżeństwa bez dzieci i jako najmniejszą grupę wskazano konkubinaty bez dzieci. Nikt z badanych nie wskazał samotnych ojców jako grupę wspieraną przez pomoc społeczną.

Standard życia każdego człowieka w znacznej mierze uzależniony jest od poziomu jego wykształcenia. Zdaniem ponad połowy (60,0%) ankietowanych świadczeniobiorcami pomocy społecznej są osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Na kolejnym miejscu wymieniono osoby z przygotowaniem gimnazjalnym (15,0% wskazań) oraz z wykształceniem średnim (10,0%). Pozostałe trzy grupy, tj. osoby z wykształceniem wyższym, podstawowym i bez wykształcenia wskazało po 5% respondentów. Wynika stąd wniosek, że w obecnych czasach osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym nie są w stanie zabezpieczyć bytu swoim rodzinom.

Aby dopełnić otrzymane powyżej dane dotyczące wykształcenia klientów pomocy społecznej zapytano respondentów o sytuację zawodową ich podopiecznych.

Zdecydowana większość pracowników socjalnych (60,0%) wskazała, że klientami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku są osoby bezrobotne.

1/4 ankietowanych uważa, że podopiecznymi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku są osoby o statusie biernych zawodowo i zdaniem 15,0% (3 osoby) respondentów szeregi sanockiego ośrodka pomocy społecznej dopełniają osoby pracujące.

Świadczenie pracy socjalnej wymaga od pracowników socjalnych dobrej znajomości wszystkich metod pracy socjalnej oraz umiejętności zastosowania odpowiedniej w zależności od zaistniałego problemu. Jedno z pytań ankietowych dotyczyło najczęściej stosowanych metod pracy socjalnej w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Sanoku.

Analiza otrzymanych danych potwierdza, że 90,0% pracowników socjalnych głównie pracuje metodą pracy z jednostką czyli metodą prowadzenia indywidualnego przypadku oraz 10,0% ankietowanych prowadzi pracę z grupą. Żaden z ankietowanych nie stosuje w swojej pracy zawodowej metody pracy ze środowiskiem.

Badana kadra pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku poproszona została także o wskazanie, która z ról w zawodzie pracownika socjalnego jest ich zdaniem najważniejsza w systemie wspierania rodziny.

Ponad połowa badanych (55,0%) spełnia się głównie w roli doradcy, 10,0% realizuje się jako diagnosta, grupa 15,0% ankietowanych przyjmuje rolę ratownika a 20,0% respondentów realizuje się jako planista. Żaden z pracowników socjalnych nie postrzega się w roli administratora i mediatora. Pracownicy socjalni jako pierwsi diagnozują sytuację klienta i jego rodziny. To w głównej mierze od ich trafnych decyzji zależy jak potoczą się dalsze losy klientów i ich rodzin.

Osoby i rodziny, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej oczekują wsparcia ze strony pracowników socjalnych. W opinii respondentów głównymi formami wsparcia osób i rodzin wspieranych przez tutejszy Ośrodek jest pomoc finansowa i praca socjalna (po 100% wskazań), następnie zdaniem 50,0% badanych rodziny korzystają z poradnictwa. Formami wsparcia są także usługi opiekuńcze (6 wskazań) i pomoc rzeczowa (20,0% wskazań).

Główną finansową formą wsparcia w percepcji pracowników są zasiłki okresowe (65,0%), następnie zasiłki celowe (25,0%) przy zasiłkach stałych, które stanowią 10,0% wskazań. Szczegółowe zestawienie finansowych form wsparcia przedstawiono na podstawie analizy dokumentów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku na przestrzeni ostatnich trzech lat (Tabela 2).

Tabela 2. Finansowe formy wsparcia rodzin w perspektywie MOPS w Sanoku

Formy pomocy	Liczba rodzin					
	2010		2011		2012	
	N=1207	%	N=1200	%	N=1152	%
Zasiłek okresowy	606	50,21	533	44,42	519	45,05
Zasiłek celowy	436	36,12	505	42,08	464	40,28
Zasiłek stały	165	13,67	162	13,50	169	14,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03.

Rozpatrując powyższe dane potwierdzają się opinie udzielone przez respondentów, gdyż wiodącą finansową formą wsparcia na rzecz potrzebujących były zasiłki okresowe oraz celowe. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że wsparcie podopiecznych pomocy społecznej poprzez zasiłki okresowe jest zadaniem obligatoryjnym, czyli jeżeli spełnione jest kryterium ustawowe taki zasiłek należy udzielić. Natomiast zasiłki celowe są fakultatywną formą wsparcia i mogą, ale nie muszą zostać przyznane. Bardzo często uzależnione to jest od kondycji finansowej Ośrodka. Natomiast zasiłek stały przyznawany

jest ze względu na stopień niepełnosprawności oraz ze względu na wiek.

Obok wsparcia finansowego pracownicy socjalni proponują swoim klientom pomoc w formie niepieniężnej. W badanej grupie pracowników socjalnych aż 85,0% wskazała, że główną formą niefinansowego wsparcia podopiecznych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku jest posiłek i żywność, z których głównie korzystają dzieci i młodzież w stołówkach szkolnych, przedszkolach i żłobkach, a także dorosłe w Jadłodajni im św. Brata Alberta. Trzech respondentów podało, że formą wsparcia niefinansowego są usługi opiekuńcze. Nie wskazano ubrania i schronienia jako niefinansowej formy pomocy podopiecznym. Powyższe informacje potwierdzają dane uzyskane z analizy dokumentów z lat 2010–2012, które przedstawiono na poniższej tabeli 3.

Tabela 3. Niefinansowe formy wsparcia rodzin w perspektywie MOPS w Sanoku

Forma pomocy	Liczba rodzin					
	2010		2011		2012	
	N=547	%	N=497	%	N=502	%
Posiłek	412	75,32	368	74,04	377	75,10
Ubranie	0	0	0	0	0	0
Schronienie	0	0	0	0	0	0
Usługi opiekuńcze	135	24,68	129	25,96	125	24,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03.

Wiodącą formą pomocy dla rodzin wspieranych przez pomoc społeczną zdaniem 100% respondentów jest pomoc materialna, kolejno wsparcie pracowników socjalnych (17 wskazań) oraz pomoc usługowa, którą wybrało 3 badanych, a jest ona w szczególności świadczona na rzecz osób starszych, chorych i niepełnosprawnych. Ankietowani uznali, że pomoc rzeczowa oraz wsparcie specjalistów na rzecz ich klientów nie są działaniami, które przynoszą najlepsze rezultaty.

Priorytetowym zadaniem pomocy społecznej jest niesienie pomocy osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Obowiązek ten spoczywa na grupie zawodowej pracowników socjalnych.

Zdaniem większości (55,0%) ankietowanych osoby i rodziny korzystające z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku głównie korzystają z porad prawnika. Podopieczni skorzystali także, jak wskazało 10,0% badanych ze wsparcia psychologa. Zdaniem natomiast, aż ponad 1/3 respondentów rodziny nie korzystają z porad żadnego specjalisty.

W celu eliminowania problemów rodzin pracownicy socjalni współpracują z różnymi instytucjami, które im w tym skutecznie pomagają. Według sporządzonych obliczeń wiodącymi instytucjami, które współpracują z pracownikami socjalnymi są Policją i Powiatowy Urząd Pracy (po 13 wskazań) oraz sąd (6 wskazań). Następnie badani podali PCK, Towarzystwo im. św. Brata Alberta i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Zakończenie i wnioski

Na podstawie literatury stwierdza się, że zawód pracownika jest niezmiernie trudną profesją, a liczne badania dowiodły, że borykają się oni z różnymi problemami, które mają istotny wpływ na ich pracę zawodową. Dane liczbowe pokazują, że 65,0% respondentów za najczęstszą trudność uznaje niezadawalające środki finansowe na pomoc potrzebującym, trudną współpracę z osobami i rodzinami wskazało 15,0% badanych oraz zbędną biurokrację zaznaczyło 10,0% ankietowanych. Również 10,0% badanych wskazała inną odpowiedź: „trudną współpracę z przełożonymi”. Według pracowników socjalnych obecne regulacje prawne nie zapewniają pełnej swobody działania, a biurokracja uprzykrza życie nie tylko im samym, ale także i ich klientom.

Według badanych ponad połowa 65,0% (13 osób) uważa, że skuteczność ich pracy jest zadawalająca, natomiast 35,0% (7 osób) skuteczność swojej pracy oceniła na poziomie bardzo dobrym. Nikt z badanych nie potwierdził, że swoją pracę wykonuje źle. Na podstawie powyższego można sądzić, że wszyscy pracownicy socjalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku należycie wypełniają swoje czynności zawodowe na rzecz efektywnego rozwiązywania problemów rodzin.